

POLÍTIQUES PÚBLIQUES INVISIBLES?

Marc Hortal Galí,
Afiliat a CCOO i
Director d'Institut

La crisi sanitària provocada per la Covid'19 ha posat en primer pla els treballadors de la salut i la sanitat pública. Un clam ciutadà ha lloat la seva feina i sembla que hi ha un consens social en reforçar les polítiques sanitàries. La percepció social sobre la importància i necessitat d'aquestes polítiques sembla que ha canviat i pot representar un punt d'inflexió en la valoració de les polítiques públiques per part de la ciutadania. No obstant això, aquest fet pot ser només una anècdota en un país que valora i coneix poc els seus propis serveis públics. Moltes de les polítiques públiques que desenvolupen les nostres institucions sovint són molt poc conegudes per la ciutadania, si no completament invisibles. Crec que això es deu a diversos motius.

En primer lloc, les majories polítiques que han governat el nostre país en general han confiat poc en els serveis i polítiques públiques. Sovint els han atorgat un paper subsidiari, les han infrafinançat i han donat a institucions privades o concertades un paper molt destacat en molts camps. Educació i sanitat en són dos bons exemples.

A part d'això, el pensament neoliberal dominant des dels 80 que, ha calat profundament en la nostra societat, ha tendit a desconfiar d'allò públic i a veure-ho com a ineficient, burocràtic, poc flexible, i fins i tot corrupte; mentre que l'empresa privada ha estat vista com un model d'eficiència, bona gestió i modernitat. Aquesta visió encara persisteix.

Pel que fa als mitjans de comunicació, en general sembla que valorin més la feina de les ONG, els moviments socials o els veïns organitzats que no pas la tasca que realitzen els serveis públics. És més atractiu mostrar els veïns d'un poble netejant un riu que no pas explicar la quantitat de residus que ha evitat una depuradora, o ensenyar la recollida d'aliments dels veïns d'un barri més que no pas explicar la important funció social de les beques menjador d'un Ajuntament. Sembla que preferim els relats heroics, les campanyes en situacions excepcionals i l'èpica més que no pas de la gestió grisa o avorrida del dia a dia. Les emocions i els fets excepcionals tenen garantida l'audiència, mentre que les polítiques públiques són poc sexis mediàticament.

Les xarxes socials, amb els seus missatges breus, simplificats i sovint partidistes i confrontadors tampoc no ajuden a tenir una opinió informada sobre el tema. És difícil explicar una política pública en 140 caràcters, i sembla més senzill, criticar-la, mostrar-ne aspectes anecdòtics o problemàtics o directament manipular o mentir sobre el seu funcionament.

Finalment la política partidista tampoc no beneficia la visibilitat de les polítiques públiques, per dos motius. En primer lloc, l'actualitat està molt més centrada en els partits, la vida dels polítics i el conflicte ideològic, que no pas en les polítiques que es desenvolupen des de les institucions. Un ciutadà mitjanament informat segurament pot recordar molt millor la darrera anècdota o sortida de to d'un polític o algun escàndol de corrupció del seu partit, que no pas les polítiques públiques que ha impulsat ni tenir elements per a valorar si han estat encertades o no. En segon lloc, l'enfrontament partidista fa que els adversaris polítics desqualifiquin completament les polítiques dels rivals, sovint centrant-se en anècdotes o en situacions extremes de mal funcionament. Els grups polítics rarament reconeixen que una part de la gestió política del rival pot haver tingut èxit o tenir elements positius. Això fa que la imatge que la ciutadania té de moltes polítiques públiques sempre sigui molt pitjor del que són en realitat.

Els serveis públics i l'estat del benestar del nostre país tenen limitacions i estan lluny d'on haurien de ser per garantir els drets de tota la població. Però també tenen molts aspectes positius i n'hauríem d'estar orgullosos com a ciutadans. Hauríem de viure-ho com un patrimoni col·lectiu que hem creat entre tots: els ciutadans amb els seus impostos, els treballadors amb el seu esforç i les institucions amb la seva gestió. Perquè no sentim com un gran èxit col·lectiu la xarxa de metro, que transporta milions de ciutadans a un preu més que raonable i amb un percentatge d'estacions adaptades que la majoria de ciutats envegen? Perquè no ens enorgullem d'una xarxa de biblioteques modernes, properes còmodes i amb una oferta de préstec que no te l'acabes ni en un any sabàtic? Només per posar dos exemples que la majoria pot compartir.

Les polítiques públiques en habitatge, salut, educació i d'altres àmbits potser són avorrides o tenen poca èpica, però ajuden a garantir drets i ens proporcionen benestar. A tots ens agraden els relats amb herois i emocions, però els països que funcionen bé ho fan gràcies a persones normals que fan feines normals amb un finançament raonable. La crisi de la Covid'19 és una amenaça enorme per al nostre benestar i la nostra salut, també una oportunitat per fer canvis que ens facin millorar com a societat. Un més gran coneixement i valoració dels nostres serveis i polítiques públiques crec que és imprescindible. No avançarem ni ens en sortirem si no coneixem i valorem adequadament el que ja estem fent bé com a societat.

Aquesta ignorància i invisibilitat de les polítiques públiques perjudiquen també la democràcia, una bona democràcia no pot funcionar sense una informació raonablement bona de com es gasten els seus recursos i quins serveis públics generen. Sense aquesta informació, el debat públic es converteix en un seguit de retrets, manipulacions, discussions simbòliques i "guerres culturals" allunyades de la realitat dels ciutadans. Amb el perill que els ciutadans acabin identificant democràcia amb conflicte, insults i corrupció i no amb polítiques públiques que garanteixin drets.

I sobretot, si la visió que tenim de les polítiques i serveis públics fos diferent, segurament seria molt més senzill justificar i defensar el pagament d'impostos. Una societat justa, igualitària i amb un estat del benestar potent necessita molts recursos fiscals i ciutadans disposats a pagar-los. Al nostre país, la gran majoria de ciutadans veu els impostos com una càrrega injustificada i considera que paga molt més del que rep. Si els ciutadans coneguéssim millor els serveis i polítiques públiques de les quals gaudim i el seu cost, segurament aquesta situació seria diferent.

